

Дина Недељковић

АРТО И ЊЕГОВ
ДВОЈНИК

ДИНА НЕДЕЉКОВИЋ рођена је у Београду 13. септембра 1979. у породици блиској театарским круговима. Окружена уметничким портретима и ткз. групним сценама у пленеру баке Зорке Недељковић (прве жене - фотографа југа Србије школоване у Будимпешти) завршава Филолошку гимназију. Уписује Драматургију на ФДУ и завршава је 2001. у класи проф. Небојше Пајкића. Ипак, њен прави Универзитет је Кинотека у којој проучава историјат немог филма (студија: "Демонско, фантастично, демонска фантастика и демонски немачки екран"). Истражује и "театар суровости", текст: "Пролегомена за Антонела Артоа".

Написала је драме:

"Нема више неба", 1998.

"Камен мудрости (пантомима)"; 2000.

"Жеђ и глад", 2001.

"Арто", 2003.

"A passion play", 2004.

Дина НЕДЕЉКОВИЋ

АРТО И ЊЕГОВ ДВОЈНИК

ЛИЦА:

АНТОНЕН АРТО	ДР МИШЕЛ ЛАТРЕМОЛИЈЕР
КОМЕСАР	ГОСПОЋА ЛАТРЕМОЛИЈЕР
ДОКТОР МЕДСЕН	ДР ФРЕДЕРИК ДЕЛАГЛАНД
СЕСТРА – БОЛНИЧАРКА	ОТАЦ АНРИ ЖИЛИЈЕН
ДР МОРЕЛ	ИДА БУРДЕ
ЕУФРАЗИЈА АРТО (рођена Налпас), Артоова мајка	АНДРЕ БРЕТОН
РОЖЕ БЛЕН	АНРИ ТОМАС
ДР ГАСТОН ФЕРДИЈЕР	МАРГА РОБЕР
ГОСПОЋА ФЕРДИЈЕР	ЖАН ДИБИФЕ
	ВРТЛАР

Грађани, полицајци, болничко особље, болесници, службеници, келнери, кафански гости и други.

Време: 1937–1948.

Радња се догађа: у парку иза цркве Светог Патрика, у казнионици Монтцој, у Даблину, у душевним болницама у Авру, Руану, Вил-Еврару, Родезу, на станици Остерлиц, у бистроу у улици Бифон, у позоришту ”Вје Коломбје”, у Паризу, на приватној клиници у Иврију.

I

Четвртак, 23. септембра 1937, по подне. Парк у залеђу катедрале Светиога Паирика у Даблину.

По парку се играју деца. На околним клупама седе мајке, пензионери, инвалиди.

АРТО: *(Неколицини грађана који су се окупили око њега)*
 Снаге Антихриста прелазе на дело. Већ излазе из морских дубина. Прво је торпедован разарач "Хевок", затим брод "Вудворт", а онда она два совјетска брода. Сад, у понедељак, два изасланика Антихриста треба да се сретну у Берлину и да се договоре како да запале свет. Један се, мислим, зове Мусолини, пре рата је био новинарчић у једном римском листу где је писао о пијачним ценама и ситним крађама по пијаци; други је Хитлер кога лично познајем; био је вођа статиста у Пабстовом филму "Опера за тири гроша" који сам снимао током октобра и новембра 1929. у Берлину. Говорио ми је једном приликом у филмској кантини како намерава да у Немачку уведе хитлеризам. Ја га тада нисам ишамарао јер ми се учинило да је пијан и да прича којешта. Сад у понедељак треба да утаначе ствар како да запале свет. Посао им је олакшан јер велики чешачи муда Камиј Шотан, Чембрлен и Де Валера не виде ништа, него настављају да чешу муда тамо где су стали. Држе глупе састанке о заштити од морских гусара, а не виде да је свет почео да гори и да ватра куља на све стране. Уз помоћ радија и штампе крије се право стање ствари. Ја их годинама мрзим, и њих и њихове политичке идеје, њихове социјалне лажи, моралне, неморалне, аморалне. Све је то једна гомила хуља и будала. Серем им се на републику, на демократију, на социјализам, на комунизам, марксизам, идеализам, марксизам. Серем им се на дијалектички начин мишљења, недијалектички исто тако, на Народни фронт, на владу, Француску и све Французе!

ЈЕДАН
ГРАЂАНИН: У праву је ...

АРТО: Сем оних неколико, које сам већ писмено обавестио да их изузимам. Французи, било да се сматрају левичарима или десничарима, све је то једна гомила будала; свих њих ми је

пун курац; њих и њихових свађа, ситних интереса! Сви они шире мрак над животом. Госпођо, имати данас децу, то је злочин Цела ће земља ускоро пропасти.

ЈЕДНА
МАЈКА:

Дођи Сили брзо да видиш једног лудог Француза!

АРТО:

Ја знам, авај!, како је овај свет направљен и добио сам задатак да то откријем свима осталим. Свет је овај једно тужно и жалосно место. Овај штетни и злочиначки свет треба зато да буде у свој својој целини уништен. Једна велика ватра ће га ускоро прогутати. Ево, баш за који дан треба да изгори Париз. Гледаћу да спасем све оне које будем могао да спасем. Та страшна тајна коју морам да вам кажем јесте да је Христос у ствари принц зла и на страни зла ... да, да... И он је за разарање и на страни оних који разарају. Једнога дана се сажалио над људима; ужаснуо се над непрегледном патњом коју треба да поднесу и хтео да их научи лишавању и ослобађању од живота. Ја ћу лично говорити над општим расулом у божје име. Дошло је време које је најавила апокалипса. Христос, оличен у мени, срушиће све католичке цркве и Папа ће бити осуђен на смрт и рашчеречен.

ДРУГИ
ГРАЂАНИН:

Каже да је све ово закувао Ватикан. Што је тачно.

АРТО:

Молим вас једино да све буде извршено као што сам рекао и да штап дође у Христове руке. Ја сам дошао овде у Ирску по божјем наређењу и наређењу његовог сина Исуса Христа. Поменути Христос оставио ми је штап Светог Патрика да помоћу њега извршим мисију која ми је поверена: да најавим крај. Штап је ту, у катедрали, висео на зиду неких хиљаду и по година и онда је негде, у другој половини двадесетог века, мистериозно нестао. Штап има двеста милиона влакана, има тринаест чворова и многе мистичне знакове, међу њима ова веверица што је формални доказ да се Бог објављује у стварима и да је ту негде. А овде на јабучици налазе се неизбрисиви трагови крви. Тај штап је сам господ Бог доделио светом Патрику, наређујући му да иде да шири нову веру међу Галима. Штап је после тога стигао у руке једног савојског вешца; он је штап дао својој кћери, а она моме добром пријатељу Рене Томасу који живи у Паризу у улици Датер 21, који ми је, испуњавајући Божју вољу, предао тај штап, када сам се

вратио из Мексика. Штап сам донео овде у Ирску да га вратим Ирцима, јер се још једино овде чува вера, с тим да га ви предате Исусу Христу коме ће ускоро бити потребан кад се Антихрист поново појави – што је питање дана. Штап има чудесну моћ и са њим ће Христос упалити свет и обавити све што је речено у Апокалипси. Штап при обичном додиру пали земљу, и као што видите, из ње одмах букне пламен.

На месџу где је додирне, из земље букне пламен.

ДРУГИ

ГРАЂАНИН: Објашњава како је у Француској почео да се игра крикет...

АРТО: Ако мислите да сам лудак или мегаломан, утолико горе по вас. А ако мислите да се хвалим, онда сте стварно будале. Доста ми је, доста, рата у Кини, Шпанији, процеса у Москви, Папе Пија XI, Де Валере, Антони Идна, Леона Блума, цркве и молитава!

ЈЕДАН

ГРАЂАНИН: Човек је у праву! Све ми то плаћамо.

АРТО: Ја сам спреман да обавим мисију која ми је поверена и по први пут демистификујем свет.

ЈЕДАН

ГРАЂАНИН: Каже да скупља прилоге за неку секту.

АРТО: Ја знам шта овај свет јесте, а шта није. Углавном није. И зато ће морати крвљу да плати злочин што се преварио. Садашњи папа биће осуђен на смрт и стрељан. Ја сам га на време обавестио, али се прави луд!

Два полицајца, позвана од грађана, прилазе му ојрезно.

АРТО: Не покушавајте да ми приђете, не прилазите ми! Овај штап је чудесан, све ће вас згромити! Пазите, пазите!!!

Полицајци, не базирући се на пламен, који сваки поједи када додирне земљу покуља, одводе га.

II

28. септембра 1937.

Казнионица Монџој у Даблину. Пријемно одељење.

Комесар диктира дактилографкињи.

- КОМЕСАР: Према исправама нађеним код болесника, зове се Антонен Арто, француски је поданик, рођен у Марсеју, 4. септембра 1896., од оца Антоана Роа Артоа и мајке Ефразије, рођене Налпас, писац по занимању.
- АРТО: Истина је, међутим, сасвим другачија: пре свега, ја се зовем Антонео Арланопулос, рођен у Смирни 29. септембра 1904., настањен у Паризу, улица Датер 21, карикатуриста по занимању; грчки поданик, будући да ми је деда био Грк, баба Гркиња, и тако све до постанка света, био сам и остаћу Грк. Француз нити сам био нити имам намеру да будем. Што је свима познато и за шта могу наћи у свако доба хиљаде сведока. Не знам само ко је овде болестан...
- КОМЕСАР: Према накнадној анкети полицијских органа, у Ирску је дошао 14. августа 1937. из Белгије, редовном линијом Анверс – Коб. Из Коба је наставио за Голвеј, где стиже 17. августа и одседа у “Империјал” хотелу. После задржавања од недељу дана у Голвеју, прешао је у Килронан, на Аранским острвима, под изговором да тражи завештање старих Друида...
- АРТО: И то није било под изговором.
- КОМЕСАР: Петог септембра враћа се поново у Голвеј где је и даље гост “Империјал” хотела. У истом хотелу остаје до 8. септембра, када га напушта, неизмиривши хотелски рачун од три недеље ...
- АРТО: Ово је добро.
- КОМЕСАР: Из Голвеја прелази у Даблин, где се налази у времену од 8. до 23. септембра. Нашој служби није познато где је боравио у Даблину у поменутом периоду, нити чиме се бавио, нити је болесник био у стању да нам то каже...
- АРТО: Нити је пак болесник био у стању да нам то каже... наставите, наставите, пратим вас.

- КОМЕСАР: Дана 23. септембра у парку цркве Светог Патрика, пошто је неприличним понашањем, провокативним оптужбама против државе и постојећег поретка, те скарадним гестовима, богохуљењем и харангирањем против католичке цркве и његовог врховног поглавара Папе Пија XI, изазвао многа негодовања и оправдан гнев грађана...
- АРТО: У Даблину сам у парку, иза цркве Светог Патрика сведочио истину поезије... Свет ме је пажљиво слушао, разумевајући да се полако гушимо у овом глумом и отужном свету и колико нам нема спаса. Сви су ме слушали пажљиво, неки су плакали, дубоко погођени оним што сам им говорио. Онда сам почео да се молим да овај злочиначки свет буде што пре уништен и савијен са земљом. У једном тренутку, приметио сам како свештенство будно прати моје молитве, да све време има управљен поглед на мене и да од мојих молитви очекује спасење. Са велике раздаљине, помоћу таласа, чешући се по мудима, успевали су да ми извлаче сперму и да је сисају. И то, пазите, да је сисају из мене док сам будан и да је узимају као свети дух. А уопште ме нису слушали, њих је занимала једино моја сперма. Када сам им рекао да ме то боли, почели су да вичу на мене, да ме ударају. Да би их натерао да ућуте и престану, употребио сам штап Светог Патрика, а који ми је сам Христос дао. Био сам принуђен да употребим тај штап који на свом деветом чвору има магични симбол грома. После сваког удараца зли дуси су се враћали... Биће да је то био штап самог Луцифера који се издавао за Бога, а био је обичан вампир. А онда ми је штап насилно одузет од енглеске владе и полиције.
- КОМЕСАР: На пријаву једног грађанина, огорченог због провокативних коментара, упућених против владе премијера Имона де Валере и јавног реда и поретка Републике Ирске... Шта још желите да додате?
- АРТО: После велике мисе шетао сам се по оближњем скверу и ту застао испред једне књижаре у чијем сам излогу видео авганистанско издање моје плакете "Уметност и смрт". Ту књигу је на тај језик превела моја пријатељица Ела Като. И кад сам ушао у књижару да је купим, један агент-провокатор ударио ме је неким тупим предметом по врату... и сада имам једну избочину на врату. Чак је убедио масе да чине исто! А све то да би ми отели штап Светог Патрика, који су плаћени од Интелигенс сервиса... Ирци су потпуно непомериви за поезију.

КОМЕСАР: Због болесниковог стања нервног растројства о чему се прилаже мишљење надлежног лекара из Хоспитал хаус оф Саинт Јохн оф Год., Стилорган, Даблин; уз сагласност Француске амбасаде у Даблину, која је упозната са овим случајем, и чији је представник посетио болесника, решено је да се данашњег дана, Антонен Арто, француски држављанин, уз медицинску пратњу коју ће обезбедити Хоспитал хаус оф Саинт Јохн оф Гот, отпреми у Коб и депортује у Авр и преда на даљу надлежност француским властима. Казниона Монтцој у Даблину, 28. септембра 1937. год.

III

Четвртак 30. септембар 1937.

Општа болница у Авру. Психијатријско одељење.

Лекар Медсен диктира извештај.

Др МЕДСЕН: Именовани Арто, стар 41 годину, примљен је на моје одељење 30. септембра 1937. године, пати од душевних поремећаја које карактеришу идеје да је прогоњен, праћене халуцинацијама. Тврди да му се дају отровна јела, да му се пуштају отровни гасови у ћелију, да му се на главу бацају мачке, види око себе црне људе који га прогањају. У свакој прилици тражи од особља да утврди његов идентитет. Из страха од тровања, одбија да прими поједина јела под изговором да су отрована. Жали се на болове, субјективне природе, чије порекло ни реалност нисмо могли утврдити. Његов говор је некохерентан, са лажним интерпретацијама догађаја...

СЕСТРА: Посетила сам га јутрос. Болесник тврди да је нападнут од стјуарда и механичара; да су га ударали по глави француским кључем и да од тада има болове. Каже да су му у Даблину одузели неки штап и тражи да му се врати. Стално захтева да се тачно утврди ко је он. Тврди да је по среди нека заблуда, колико сам могла разумети. Стално је викао и био узнемирен...

Др МЕДСЕН: *(Наставља да диктира)*
Како је именовани Арто у сталном стању агресивности, опасан по околину и по самог себе, и како у Општој болници у Авру нема услова за његову даљу хоспитализацију, ја доле потписани лекар Медсен, тврдим да је

неопходно његово хитно пребацивање у неки од азила у департману где би могла да му се пружи одговарајућа лекарска нега. Стога молим општинске власти да предузму потребне кораке за његов смештај на одговарајућу душевну клинику. С поштовањем... и тако даље. И нека се то одмах пошаље у општину.

(Сесѝри)

Да ли је стварно нападнут на броду?

СЕСТРА: Нема никаквих видљивих повреда. Иако, стално се жали на неке болове. Пратиоци кажу да је на броду дошло до кризе. Нису знали шта да раде са њим. А можда су га и ударили да га смире.

Др МЕДСЕН: А, чиме е бави?

СЕСТРА: Тврди да је карикатуриста. Каже да је из Смирне. Да је православне вере и да зато хоће да га отрују. Тврди да су му подметнути папири неке особе за коју не зна. Ах, да, онај штап – тражи да му се врати.

Др МЕДСЕН: У вези с тим повредама... нека се ипак уради рендгенски снимак.

СЕСТРА: Ту је и један службеник из полиције који жели да га види. Каже да је дошао по службеној дужности.

Др МЕДСЕН: Биће можда боље да га ја одведем.
(Одлази)

IV

Мало касније.

Арѝоова самица са решеѝкама.

Арѝо у лудачкој кошуљи. Исѝред њега др Медсен и службеник ѝолиције.

АРТО: То није мој штап, него Светог Патрика и треба да га вратим Ирцима! Ја врло добро знам ко сте ви и ко вас шаље. Ништа ми немојте говорити. Мој услов је јасан. Вратите ми одмах тај штап и пустите ме да се вратим у Грчку, где ме чекају сви моји. Желим да се вратим нормалном животу; ја нисам никакав политички агитатор, политика ме не занима. Ја сам Грк из Смирне, православац и уметник! Дајем вам три минута времена да испуните све моје захтеве. После тога свет ће бити уништен... сви, сви, Три минута, рекао сам! Почињем да бројим...

V

Фебруар 1938.

Клиника за душевне болесџи *Quatre mares a Sotteville – les – Roven.*

Кабинетџ лекарке џосџође Морел.

Др МОРЕЛ: То је био Мара, у Гансовом “Наполеону”. Тај сам филм давно гледала... пре можда десет година, али ваше лице сам упамтила. Једном кад се види више се не заборавља.

АРТО: Драго ми је да сам дошао овде. Одмах сам осетио пријатељске вибрације. Ви сте прва особа која ме је упитала је ли ми боље и како сам.

Др МОРЕЛ: Сетила сам се вашег имена када је из Авра стигао захтев да будете смештени код нас.

АРТО: *(Одмахујући руком)*

У Авру су се десиле грозне ствари, не знам да ли вам је то познато. Чим сам стигао у пристаниште навукли су ми лудачку кошуљу и затворили ме. Држали су ме 17 дана у хелији и мучили ме све време. Зашто? Видите, то је било у вези са чудесним штапом који сам имао. Приликом депортовања, на броду “Вашингтон” два плаћеника, један стјуард, други бродски механичар, покушавају да ме ликвидирају. Ја их срећом примећујем на време, браним се и избацујем из кабине. Брод стиже у луку. У Авру, све је већ припремљено за мој дочек. Међутим и јавно мњење Француске било је у току овог обрачуна три светске велесиле са једним недужним и ненаоружаним човеком. Моји пријатељи су хтели да ме по сваку цену спасу. Били су, међутим, слабо наоружани. Борбе на улици су трајале четири дана. Било је на стотине мртвих које су одмах склањали да се не би ништа сазнало. Ту је погинуо и Андре Бретон, кога никада нећу прежалити. Борио се као лав док није био покошен хицем једног елитног стрелца. Коначно су их савладали, а мене су у лудачкој кошуљи одвели у Азил. Све време агенти из полиције доносили су неке мале пакете са белим прахом тражећи да ми га стављају у јело. Не, то није био хероин већ калијум - цијанид.

Др МОРЕЛ: Добро, то је све прошло, више се нећемо на то враћати. Овде вам више нико не прети, зар не?

- АРТО: Али ако нађем властити ритам постојања, сви ме гледају у чуду! Ако по ходницима или у врту скандирам наглас своје песме, сви ме запрепашћено гледају. Свака будала од уличног продавца може да се дере колико хоће, али кад песник изражава оно што мисли, када тражи своју душу средствима која му стоје на располагању, одмах га ставе у лудачку кошуљу, само зато што призива своју поезију. Покушао сам да пробудим добре савести око себе...
- Др МОРЕЛ: Али, то је сада готово. Овде сте готови, лечите се, одмарајте, нико вас више неће дирати. Све је то сада за нама.
- АРТО: Она битка је била изгубљена зато што још увек нисам био довољно невин. Да се успнеш на небо мораш да будеш потпуно чист. Бретон није могао да успе... Ја сам успео да се спасим јер сам чист. А кад не успеш да некога ликвидираш, онда га проглашаваш лудим! Госпођице Морел, да ли мислите да сам ја луд?
- Др МОРЕЛ: Ви сте само узнемирени. Можда више од осталих. Више и... дубље. Ви сте само преко мере узнемирени.
- АРТО: Чим сам вас видео, одмах сам схватио да сте ви једна чиста душа. Вашу душу сам видео неколико пута, издалека и накратко, како пролази двориштем. Последњи пут сам је видео јуче око девет сати на самом травњаку. Негде је журила.
- Др МОРЕЛ: Надам се да ће са све бити добро. Настојали смо да вам помогнемо колико смо могли. Добили сте собу са неколико мирних пацијената. То је засада све што смо могли да учинимо.
- АРТО: Прави лек би био хероин и то у великим дозама. Видите, они који узимају дроге имају неки мањак у организму. Судбински или генетски. То је опијум, оно што највише личи на душу. Да се разумемо, хероин, када није зачаран, уопште не изазива зависност. Ја то знам из личног искуства. Можда би се лечење могло почети са кодеином. Или опијумом. Или кодоформ... Јер, душа мора имати неку храну да би се придигла. Ја сам не могу постати овисник јер мрзим претеривања. Треба почети са кодеином...

VI

Новембар 1940.

Душевна болница Вил - Еврар.

Сѣваоница. Неколико болесника на креветима, заузети својим њослом.

АРТО: *(Великим кораџима шеџа њо соби. Сџихове своје скандира и њовремено њева)*
Таентур Анта Камерида
Амарида Анта Каментур...
Фатура де Фатурене ерак тумптар...

ЈЕДАН

ПАЦИЈЕНТ: Завежи више! Свима си се попео на курац својом дерњавом!

АРТО: *(Паџијенџу)*
Ишчезни! Иначе џу те претворити у Наја пљувачицу, затим у морско прасе, па у женку фазана, затим у карту метеора којој је давно истекло време! Ишчезни, ишчезни... Готов си, јадна будало!
(Избеџава наџаде злих дџухова који улазе кроз њозор. Склања се иза ормара)
Одлази, зли душе, видео сам те! Не вреди ти да се скриваш! Одлази!
Ак ту ерта мак туран
Ак ту ерта мак туран!
Нипта ми не можеш... Ево га још један... Ево га! Ево га!
Ево... А узмичете... сад бежите? Је ли? Мак ту ерта!
Бежите, бежите...

Улази болничар.

БОЛНИЧАР: Арто, имате посету. Ваша мајка би да вас види.

Улази џосџођа Аршо.

АРТО: Да ли знате шта причате и коме причате? Ја сам Антонео Арло, Арланопулос, рођен у Смирни, од оца Грка и мајке Гркиње, тренутно настањен у Паризу – О каквој мајци причате. Та ту жена је преваранткиња. Послана од полиџије. Молим вас, не причајте ми о њој и изађите напоље!
(Окређе се џрема џрозору)
Ак ту ерта мак туран!
Ак ту ерта мак туран!

Зли дуси, силе совјета, анархије, комунизма, цркве, ритуала... Изазивам вас, изађите! Ево их, цела чета... грађана, малограђана, млекара, лекара, виших административних референата, попова, лопова, деце!!!

ПАЦИЈЕНТ: *(Болничару)*

Реци том кретену да умукне!

Гђа АРТО: Нанаки, како вам је?

АРТО: Ко је ова жена?

БОЛНИЧАР: То је ваша мајка, дошла је да вас види. Ако желите, можете изаћи у двориште.

АРТО: Давно, када сам рођен, мајка ми се звала Марија, а отац Јосиф. Обоје су живели у Назарету. Има већ две хиљаде година како сам отишао од куће. Ја других родитеља немам. И кажите полицији да смисли нешто паметније.
... Ево их опет!

Ак ту ерта мак туран!

(Вади из џепа смојане љаириће – амулете и баца их на чаробњаке)

VII

Јесен 1942.

Душевна болница Вил - Аврар.

Роже Блен у посетџи Арџоу.

АРТО: Сада имам свуда болове. На свим клиникама, драги Блен, настављали су да ме муче. Није било дана када нису покушавали да ме отрују. Једном сам, тридесетосме, имао ужасне болове у стомаку, па су ми дали прашак против болова. када сам узео тај прашак, сутрадан сам добио крвави пролив и несвестицу, после чега сам лежао месец дана. назвали су то “озбиљна интоксикација”. Отров ми је дао један млади лекар, иначе љубавник једног чаробњака. Два дана у коми, и то од прашка за болове! Реците ми, онда, ко је ту луд?! На све моје разумне протесте одговорено ми је насиљем.

- БЛЕН: Јутрос сам разговарао са вашим лекарима. казао сам им да сте ви другачији случај и да ви имате другачије идеје од осталих, као што сте увек и мислили другачије од свих. Питао сам их да ли то значи бити луд? Знате, Арто, са таквим изузетним мислима треба рачунати и на изузетне отпоре... За ваш говор још увек није пронађен преводилац. Можда их уопште нема?
- АРТО: Не вреди са њима ни о чему разговарати. Слушајте, Роже, још 1916, када сам у Марсеју убоден ножем у груди, знао сам да је овај свет злочиначки. Све је то почело штапом Светог Патрика. Ви бар знате какву је моћ имао тај штап?
- БЛЕН: Да, сећам га се добро. Једно време... оне године кад сте се вратили из Мексика, нисте се одвајали од њега.
- АРТО: Када сам се вратио из Мексика у Париз, желео сам да одбацам хероин. Зато сам и узео тај штап. Сви су видели да га носим. Напали су ме пред књижаром и отели штап, ударивши ме крвнички по мудима. то сте вероватно читали у свим новинама.
- БЛЕН: Слушао сам нешто о томе...
- АРТО: А био је сасвим миран дан! Почео сам да говорим окупљенима у Даблину, у дворишту цркве Светог Патрика. А онда је почела неравноправна борба: напали су нас, све окупљене, митраљезима. Многи су погинули. Заробили су ме после неколико дана, знајући да ћу бити без новца. Окривили су ме да се бавим политиком. Јесам ли се ја, молим вас, икада бавио политиком?
- БЛЕН: Колико знам, нисте.
- АРТО: Е, баш као агитатора стрпали су ме на брод "Вашингтон"! Два стјуарда су хтели да ме убију, но ја сам се бранио. А ја нисам луд и знам о каквој се завери ради. Питам се само, шта ли је са штапом? Где ли би могао бити – шта мислите?
- БЛЕН: Ток историје је такав какав јесте и ту сад више ништа не можемо да урадимо, са или без вашег штапа. Требало би да покушате да издржите док све ово не буде готово. Ако можете.
- АРТО: Веровао сам да ћу издржати, заиста веровао. Међутим, нисам могао... Те муке је било немогуће издржати. Умро сам овде, у Евреру, једне ноћи, августа 1939. Било ми је тада 40. година, а није чудо умрети с толико година. И знам да је човек који је умро био Антонен Налпас и сада га ми само оплакујемо.

- БЛЕН: Ја знам кроз колико мука сте прошли и колико вам је тешко. Ваши пријатељи у Паризу покушавају да вам помогну. Постоји један човек у клиници у Рдезу који познаје ваш рад. То је слободна зона, тамо ће вам сигурно бити лакше.
- АРТО: Једини лек би био хероин, наравно најчистији. Хероин ми никада, никада, никада није преписиван. На све моје захтеве, одговарано ми је мучењем, држањем у самицама и тровањем. Једини начин да се одупрем тровању је хероин. Он би ми ублажио болове у мишићима. Зато вас молим, Роже, у име нашег пријатељства, набавите ми хероин. Ја имам поуздану информацију да се сада он може лако набавити. Управо је стигао један велики контингент са Тибета. Вест је потпуно проверена. не, немојте рећи: покушаћу. Кажите: наћи ћу и донећу вам га.

VIII

Крај 1942.

Душевна болница Вил - Еврар.

Аршоова мајка у њосеџи.

- Гђа АРТО: Ништа друго нисам могла наћи. У Паризу је велика оскудица свега. Редови су све дужи, рационалисање још строжије него раније, кажу да скоро све иде за војску. Бакалнице су скоро празне. И на црној берзи је све теже набављати.
- АРТО: Све су то приче! Опет су вас преварили, опет. Ја имам своје извештаче – Париз је пун свега. Које глупе приче о рационалисању, када сви болесници добијају свакодневно пакете препуне хране? Не говорите ми ништа – ја знам да чините шта можете. Није ствар у томе. Овде ме систематски изгладњују. У ситуацији у којој сам треба ми хране, што више. И немојте казати да тога нема! Има свега кол'ко хоћеш. У Паризу, једноставно, уђете у продавницу, убијете бакалина и узмете шта вам треба. Сви то нормално тако раде. Али, сви су у дослуху како да вас спрече да дођете до хране и донесете ми је.
- Гђа АРТО: Разговарала сам са доктором Мениоом...

- АРГО: Глупости, глупости. С њим се не може разговарати. Чуди ме да су вам дозволили да разговарате са мном. Многе пријатеље су зачарали и учинили да изгубе пут и ишчезну. То су моћни чаробњаџи. Док сам имао штап, био сам безбедан. Моје су одбране преслабе и зато ми треба хране. Преварите чаробњаке и набавите ми је!
- Гђа АРГО: Говорила сам да доктором Мениоом. Ваш пријатељ Деснос, познаје доктора Фердијера, који би могао да вас пребаци у слободну зону. Тамо би вам било боље и боље би се старали о вама. отишли бисте одавде, да ли ме разумете?
- АРГО: Ко ће дотле издржати, ко? Временом осећам да ми душа одлази, после толико самица, насиља, тровања. ускоро у телу Антонена Налпаса неће бити више никога...

IX

Божично појодне 25. децембра 1943.

Крај обреда.

Родез. У сџану докџора Фердијера.

- Др ФЕРДИЈЕР: *(Разговара са др Лайтремолијером и др Делангладом са којима седи на крају великог џирезаријског сџола)*
... Све је то лудак до лудака! Већ сама жеља за влашћу симптом је неке озбиљне фрустрације личности. Људи... и то обично најбезначајнији у једном народу, без икаквог дара за било шта, који се ни у шта не разумеју, желе власт над тим народом. А ту им помажу исте такве агресивне безначајности као што су они! То не иде у болнице ни на сахране. За њих је смрт пука апстракција! Све је то голи лудак!
- Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Гледао сам неки дан Мусолинија у “Журналу”. То више није ни сенка некадашњег Мусолинија... И под озбиљном дозом седатива.

- Др ФЕРДИЈЕР: Уопште се не зна шта је то ... сифилис ... рак... или нешто треће. Држе га на морфијуму. лекари му, наводно, дају три месеца живота...
- Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: ... Потпуно други човек!
- Др ФЕРДИЈЕР: Међутим, све те његове нагле промене ћуди по којима је упамћен, та некохерентна брбљивост, та потреба за сталном променом места, та френетична прерушавања: те жетелац, те рудар, те зидар, скијаш, коњаник, моториста, коњаник, пилот, заповедник крстарице, говорила су јасно о чему се ту ради. И у свакој другој прилици био би затворен у најближу клинику као хронични хипоманијак. Али, на челу државе? То никако! То пролази не приметно. То чак постаје норма понашања Ужас!
- Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: То се имитира!
- Др ДЕЛАНГЛАД: ... Потпуно сломљен човек. Изобличен, пропао, као да је уморан од свега.
- Др ФЕРДИЈЕР: Да, нешто се очигледно десило с њим. Изгледа да је испразнио своју торбу с триковима и пожелело да се склони са сцене. Хитлер, који је наравно још већи лудак од њега, то је врло добро разумео. Зато је и пожурио са падобранцима из тог хотела у Кампо Императоре, где му је, изгледа, било сасвим добро.
- Др ДЕЛАГЛАНД: Партнер коме више нема спаса се не испушта...
- Др ФЕРДИЈЕР: Ено га на острву Гарда, окружен есесовцима, где им служи за страшило. Не дају му да икога види... Никакве изјаве, ни фотографисања.
- Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: И вероватно ће га натерати да стреља грофа Ђана и ту петорицу јадника због наводне завере.
- Др Фердијер и др Латремолијер настављају разговор. Др Деланглад улази на другу сцену стола где седе госпођа Фердијер и Латремолијер, отац Жилијен и Арто.*
- Гђа ФЕРДИЈЕР: Имала је двадесет година када су се срели. Радиле је у Минхену у некој фотографској радњи као помоћница. Он је вероватно дошао да се фотографише.
- Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Ваљда је имао личног фотографа?

- Гђа ФЕРДИЈЕР: Имао је, али је свеједно волео да се фотографише. Ушао је у радњу и сео. Она га је намештала. Љубав на први поглед. Иако је био преко двадесет година старији од ње.
- Гђа ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Стварно не видим шта је нашла у њему! Не знам...
- Гђа ФЕРДИЈЕР: Била је уметничка душа. Волела је поезију. Он је био архитекта.
- Др ДЕЛАНГЛАД: Колико знам, био је молер!
- Гђа ФЕРДИЈЕР: Глупости!
- Др ДЕЛАНГЛАД: Сам је ручно моловао фигурице које се иначе раде ваљком. Добро, уметнички молер, али ипак молер!
- Гђа ФЕРДИЈЕР: Обична пропаганда! Био је архитекта. не знам да ли је студирао архитектуру, али она му је била једина пасија. Хтео је да сруши свет и сагради нови, по своме плану. Сем тога, већ је добио на изборима када су се срели. Права љубавна прича... од свих су се крили.

Не обраћајући пажњу на њих, Ариџо једе уз џласно мљацкање, мрви на све стиране хлеб и расипа јело по стољњаку. С времена на време, испљуне неку кошчицу на под. Током обеда успијаје неколико пупца, баца се на колена и изговара мистичне инканџације. Повремено, руком заклања теме да би се одбранио од шаласа магије. Присујни се понашају као да га не примећују. На то их повремено ојомиње Др Фердијер: "Не обраћајте пажњу!"

- Гђа ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Не знам како је те ствари могуће сакрити!
- Гђа ФЕРДИЈЕР: Наравно да није могуће! Хтела је да раскину. преклињала га је да се остави својих чудних планова. Два пута је покушала самоубиство. Али, он не и не! Наводно, сада гради оперу усред Берлина, испод земље.
- Гђа ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Није могуће!
- Гђа ФЕРДИЈЕР: У случају бомбардовања, жели да оствари потпуну акустичну изолацију. Рат га, наводно више не занима ...
- АРТО: *(Док се пале свеће и ошвара шамџањац, Ариџо успијаје са столице и наздравља)*
Срећан сам што заједно са вама прослављам овај Божићни дан. Мој долазак у Родез је моје поновно рођење. После Свете Ане, десет месеци, егзила у

Вил - Еврару, четири године, душевне болнице у Шазел Беноа осамнаест дана, Родез ми је једино спасење. А то је било спасење и нашег Господа. Доктор Фердијер, који ме од раније зна као писца, уметника и позоришног човека, учинио је све најбоље. Омогућио ми је да се вратим писању, дозволио посете мојим пријатељима, стао у моју одбрану душе... То су најлепше речи које сам чуо са овај празник – хвала вам, Фердијер.

Захвалан сам пријатељу сликару Делангланду који ме је понудио дуваном. Драго ми је што ме је, после толико времена, извео напоље, одвео до књижаре. Показао ми је катедралу Наше Госпе у Родезу. Сва моја дела осим “Позоришта и његовог двојника”, “Преписке са Жаком Ривијером”, “Нових открочења бића” прожета су тим духом отпадничтва и као таква треба да буду уништена и ја их се одричем.

ОПАТ ЖИЛИЈЕН:

Помогао вам је Свевишњи, синко. Јер, као што пише у књизи о Јову: Он доводи кнезове у лудило и обара јаке. Он одузима беседу речитима и старцима одузима разум. Он узима срце главарима народа земаљских и заводи их у пустињу где пута нема, да пипају у мраку без видјела и чини да тумарају као пијани... Амин.

АРТО:

Желим да се захвалим и вама, докторе Латремолијер, што сте се нашли у најтежем тренутку мога живота, заједно са вашом супругом у Авру; септембра 1937, када сам депортован из Ирске. У нередима је погинуо Андре Бретон. Хвала вам што сте жртвовали свој живот за мој спас и избављење; хвала вам.

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР:

Знате, господине Арто, колико се сећам, ја сам у то доба...

АРТО:

Знам да сте своју смрт заборавили, то је од злих чаробњака. Наш је живот као позајмљено одело. Не можемо изразити ни рећи оно што осећамо у истини наше свести. Ствари овог света су тешке и мучне и често не знамо где нам је душа ни шта хоће. Довољна је мала светлост одозго да је просветли.

У њом часу на великом зидном часовнику избијају прво четвори четврти, а онда два саћа. Прејлашен од ових звукова, Ариџо се склања у ћошак и на сваки удар прза се у смрјном сјраку. Када пресјаје звоњава осјаје и даље у ћошку.

Др ФЕРДИЈЕР: Не обраћајте пажњу...

Др ДЕЛАНГЛАНД: *(После паузе)*
Да... синоћ на вестима јављају да је генерал Ајзенхауер именован за команданта снага које треба да изврше искрцавање.

Гђа ФЕРДИЈЕР: Госпођа Дезанж, коју сам видела пре неки дан, испричала ми је да јој се у сну јавио њен брат Огист, који је некада био посланик Родеза, и рекао јој је да ће искрцавање почети шестог марта, а да ће Хитлер умрети у сну, од гушења. Такве се ствари не измишљају. Шта мислите, господине Арто?

АРТО: *(Који се повратио од сјрака и њолако дошао к себи)*
Хитлера сам срео први пут у “Романиш кафеу” или “Циганској кафани”, како су је звали, то је преко пута Курфурстендама, 1937. године, у Берлину; где сам снимао “Метак у зору”. Било је већ касно, а он је пришао мом столу и почео причати како намерава да наметне хитлеризам Европи, као што би неко хтео да наметне групи грађана “хо - рук - ура - хоп!”, као што су хтели да уведу Еврозију и све те сумануте идеје. Одмах сам му рекао да је ударен мокром чарапом. И од раније сам га знао као набеђеног мистика, што ће рећи мегаломана и чаробњака. Ту је почела страшна туча, где сам тог самозваног Хитлера одаламо из све снаге. Полиција ме је узела у заштиту од тог молдавског Влаха, јер тај историјски Хитлер је Влах...

Иако још није завршио са обедом, Ариџо њочиње усрдно да реципије своје молитве док клечи на коленима из кухиње сјиже њорја, са уљаленим свећницама, коју уноси служавка. Склањајући се, у њаничном сјраку, испред овог њризора, Ариџо скаче на сјолицу која се налази њоред њризора, а онда њокрива лице завесом.

X

Новембар 1944.

Душевна клиника у Родезу. Кабинет др Латремолијера.

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Никаква завера, до данас, није регистрована против вас, бар колико је мени познато. Овде вам сви желе добро; др Фердијер, ја и остали лекари и болничари чинимо шта можемо. У томе би сте, наравно, могли и ви да нам помогнете – да пажљивије пратите шта је фантазија, шта је стварност. Хоћу да кажем да у вашим притужбама има пуно фантазије. И док се тај однос не промени, ви ћете остати овде... Све то што сте ми напричали, чиста је машта, нема то везе са реалношћу. Зашто не покушате да сами урадите нешто за себе?

АРТО: Па то је нечувено! Како могу да се спасем, када све особе које ми долазе у помоћ бивају ликвидирани или на све начин спречавани да дођу до мене – како онда да се спасем? 'Ајде, објасните ми ту невероватну идеју!

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Не знам о чему причате?

АРТО: Ево, навешћу вам неке примере: моја добра пријатељица Ани Бенар, кренула је из Париза, са станице Орлеан, 14. октобра 1944. да ме посети, јавила ми тачан час поласка, а никада се није појавила. Објасните ми шта се десило с њом. Расула се по подземним сазвежђима? Шта је? Ја ћу вам објаснити: ликвидирана је негде на путу, док је ишла к мени. Њен леш је замењен двојницом, али мене нису успели да преваре. И та особа која моментално живи мисли да је она, али она је само њена двојница. јуче сам видео једну девојчицу од четири-пет година која ми је казала да се зове Ани. А да ли је то стварно она?

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Причајте, причајте, слушавам вас.

АРТО: Шта се десило са Сесил Шрам, шта? То је једна честита особа из једне угледне породице из Брисела. Са њом сам требао да се венчам 1937. године, али смо се растали из разлога о којима је боље да вам не говорим. Умрла је 1940. и сахрањена је на

гробљу Пер - Лашез. Пре смрти ми је послала знак да ме никада неће заборавити. И шта се дешава? Ваде њен леш из гроба, дају му другу душу, праве савршену двојницу! Тренутно живи у Бриселу. Чије је то дело, питам вас? Самог сифилистичара Луцифера, злих духова, изасланика земаљског зла. Све то раде да би ме убедили да ме је заборавила. Мада, ја знам да је то њена двојница. И ко онда булазни, питам вас? То су имена, презимена, адресе – све саме чињенице, не глупости и лупетања!

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Само ви причајте, причајте. Пратим вас и слушам, наравно. Наставите, наставите!

АРТО: Рејмон Кено је желео да ме посети за Божић 1943. Кренуо је кренуо је из Париза, носио ми је шећер, пиринач, маслац, џем... Никад није стигао до мене. Зато што је пред пут, разболео се, изгубио памћење, заборавио све о мени! Да ли му је душа замењена, да ли је на његово место постављен двојник који ме више не познаје? Кено је био један од мојих најбољих пријатеља. Зашто му је одузето сећање? Он више чак ни не зна ко сам ја! То су чињенице. Молим вас, дајте ми неко логично објашњење.

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Имате ли још таквих случајева?

АРТО: Ево вам још један случај: ви знате да сам ишао у Мексико код Тарацумара да се обрачунам са злим духовима који су са високих планина бацили на мене чини, што ми је задавало велике проблеме. Имао сам неподношљиве болове, па сам морао да узимам опијум, да их умирим бар мало. Али, ти болови су постајали све јачи, па сам позвао пријатељицу Ану Мансон да ми набави мало хероина. То је било маја 1939. Тада сам био у Вил - Еврару. Сећам се маја 1939., једног четвртка, чекао сам је да ми донесе хероин, који му је био неопходан. Кренула је и стигла овамо. Зауостављена је на капији, одведена код доктора Мениоа и Шанеса, одузето јој је неколико грама хероина који ми је понела, а успут су је обојица појebали. Да, да... И то под претњом да ће је одвести полицији. Она

није имала храбрости да ми то исприча, али су ми све то други дојавили. Цела је болница јечала од њеног запомагања – то су сви чули. Доктор Лубчански је све то чуо, али када сам га питао да све то посведочи, прао је руке као Понтије Пилат. Сутра је написао писмо др Шансену. Одговорено ми је да булазним. На томе се све завршава: “Господине Арто, ви булазните”:

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Је ли то све?

АРТО:

Не, то није све! Господине Латремолијер, оно што сам хтео да вам кажем, то је да не могу да живим у овој изолацији која се прави око мене; не могу да поднесем да сви ти који ме воле бивају спречавани да ми помогну. Једини начин да ми помогнете је да ми се омогући да редовно примам опијум и хероин. Они који узимају дроге то чине зато јер у њима постоји судбински мањак нечега што је потпуно генетско. Песници су наслутили, пре свих осталих, шта је то што одувек недостаје животу. То је био опијум. И не одмахујте руком, молим вас. Људи се трују опијумом, јер данашњи опијум не ваља. Ипак, то је једини лек против тог смећа којим ме трују по болницама, а које зову лековима. Опијум овога света заиста не ваља. Поља мака се заливају свакодневно бакарним сулфатима, да би га затровали. Чист мак је потпуно безопасан. Ви сте разуман човек. Ја већ седамнаест година узимам опијум без икаквих проблема. Једино ме потпуно чист опијум може спасити...

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: О томе смо већ разговарали. Да вас упозорим, господине Арто – ви сте зависник и будући зависник, а све то што говорите је нереално. Опијум вам се не може дати јер наркотици не спадају у средства којима се служимо при лечењу. Ви сте токсикоман и од тога се лечите. Не ради се о генетском мањку, већ о зависности. Што више будете узимали дроге, то ће вам бити потребнија и то ће бити лошије по вас. Јесмо ли се разумели?

АРТО:

Пре свега, ја из искуства знам да опијум уопште није шкодљив! Ја сам у стању да кажем себи: данас ћу узети један или два калвадоса, али нећу узети четири, шест или десет. Ја сам разуман човек!

Др ЛАТРЕМОЛИЈЕР: Већ сам вам рекао, Арто, опијум не спада у средства које преписујемо пацијентима...

АРТО: А зашто ми се онда ускраћује хероин, који би ме сигурно излечио и омогућио ми да наставим борбу против демона? Уз његову помоћ бих разорио читаву планету која је један свињски обор разних демона и злих сила! Ја сам се тим стварима озбиљно бавио и познајем ту ствар у танчине. И зашто све оне који желе да ми помогну и донесу хероин спречавају да дођу до мене? Ја немам никаквог начина да се одбраним од злих сила које ме нападају са свих страна... Како мислите да живим?

XI

Септембар 1945.

Родез.

Испред болничке кайеле Ариџо среће оцаиџа Жилијена.

АРТО: И престаните да бацате чини на мене и да се бавите магијом! Престаните, јер ће вас све то скупо стајати – и вас и свиње које сте најмили! Ја нисам од ваших, напустио сам давно вашу братију! Од како сам вам, на Белу недељу, јебала вас она, бацио у лице нафору и причешће, јебали вас они; и кад сам поново решио да будем ја, оно што сам увек био, Антонен Арто, неверник душом и телом, без цркве и Бога, који је одувек мрзео Бога и његове разне вере: Христову, Јеховину и Брамину, убаците ту и Ламе и обреде других мањих секти! Жупници, попови, рабини, брамани, носите се, ја нисам од ваших и престаните да бацате на мене чини!

ОПАТ ЖИЛИЈЕН: Видим, сине, да сте поново изгубили Бога...

АРТО: ... И то да вам кажем... немојте мислити да вас нисам видео јуче како бацате чини са олтара! Ви и ваш министрант. Кажите Христу, када га видите, да више нисмо у истој кући. Реците му да сам основао сопствено предузеће, и да се носи, Амин!

ОПАТ

ЖИЛИЈЕН: Госпoде, помози му да нађе пут који је изгубио!

АРТО: *(Пада на колена и њочиње своју лијанију)*
 Оваразам ени ти бела
 бербер ени терибела
 тибер енти нарила
 даруза
 ра фаруза а фара руди.

Улазе ѓоспође Фердијер и Лајремолијер.

Ѓђа ФЕРДИЈЕР: *(Ојатиу Жилијену)*

Оче Жилијене, хтеле смо да вас замолимо, ако сте слободни, да данас свратите до нас...

ОПАТ

ЖИЛИЈЕН: *(Артоу)*

Поздравите госпође. Нисте их заборавили Арто?

АРТО: *(Гледа их у чуду и њоказује њрсиом на ѓоспођу Фердијер)*
 Познајем је добро... То је света Лезбија! А ова ту...
(Показује на ѓоспођу Лајремолијер)
 је једна опасна вештица, у служби ѓавола, већ одавно...
(Баца на њих њајирне амулејџе, фркђе, кија и њљује их)
 Бррр, фррр, њиха, фуј, фуј, пу, пу...

Ѓоспође Фердијер и Лајремолијер журно одлазе.

АРТО: *(Ојатиу Жилијену)*

Мислите да не знам да сте у завери са доктором Фердијером? Мислите да не знам за ваше групне јџбачине? Мислите да не знам зашто ми је дао педесет електро шокова, само да бих изгубио своју свест и личност. Јер, моје ја је и сувише светло и сувише јасно. Мислите да ја не знам да је он сексуални манијак и да зато узима хероин? Доктор Фердијер је свиња. Био је љубоморан на моје стваралачко богатство, на духовни рад. мене држи у затвору само да моја светлост не би изашла напоље и озарила свет. Само зато.

ОПАТ

ЖИЛИЈЕН: Нека вам Бог помогне, сине, и нека вас просветли. Нека уђе светлост и вашу помрачену душу.

АРТО: Само зато сам у лудници да бисте ви могли да извлачите сперму из мојих муда, за ваше молитве! Носите се, јџбите се! Одбијам да будем бунар за цео свет! Престаните са

чинима и реците Христу да ми се склони с пута! Јесте ли ме разумели?

(Насијавља своје лијаније)

Ша ла вита, таира, ара криматитер, тапсиру...

ОПАТ

ЖИЛИЈЕН: Помози му, Боже, да нађе мир и пут...

(Тихо њочиње молићву за сјас Ариџоове душе)

ХП

Сейтембар 1945.

Душевна болница Родез. Кабинет др Фердијера.

Улази Ариџо, бесно.

АРТО: Питам вас, докторе Фердијер, зар није довољно што живим у сенци нај католичкије цркве на свету? Зар то није довољно?

Др ФЕРДИЈЕР: Шта је сад опет?

АРТО: Тражим да му забраните да баца чини. Тога ми је стварно доста... Гледајте га само! Ево, цело јутро чучи у торњу капеле и баца чаролије! Цело сам јутро изгубио бранећи се од тих таласа.

Др ФЕРДИЈЕР: Нисте ми рекли – ко то баца чини на вас?

АРТО: А ви, као, не видите оца Жилијена? Шта се правите луди?

Др ФЕРДИЈЕР: Не, заиста не видим. Седите, Арто и реците о чему се заиста ради. Слушам вас пажљиво...

АРТО: Ево га, ево га!

(Склања се журно иза једног ормара)

Срећом, ухватио сам мртви угао! Било је близу.

(Ојрезно се враћа за сјо)

Јутрос је од 11 до 12 часова бачено тачно шеснаест чини. Нисам их све избегао, јер је то најопасније време, тад су најопасније. Ето, о томе се ради! А то је читава афера зачаравања, говорио сам вам. У томе сви имају учешћа, данас мање, сутра више. Полиција увек зауставља саобраћај док се то дешава, да би неприметно скупљали лешеве. О томе нико не говори из лицемерства, свима је натурена бедастоћа бескрајног баљезгања. Нећу дозво-

лити овим групама чаробњака које навиру из свих друштвених слојева, разним пеглачима из вешераја, послужи, бојацијама, бакалима, магационерима, винарима, рачуницијама... да утичу на моју свест.

Др ФЕРДИЈЕР: Господине Арто, објаснио сам вам више пута да ваша болест подразумева и разне пратеће лажне представе и умишљања... Чаробњаци, вешци, демони, чини – све то не постоји.

АРТО: Али, ако вам кажем да сам их видео, да имам сведоке? Ако вам наводим имена, адресе, време, датуме...

Др ФЕРДИЈЕР: Кажем вам, све то не постоји. И веровати у њих, значи призивати их. Ви их сваки дан призивате. И све док их будете призивали, остаћете овде. Даље, кажу ми да по цео дан шпартате ходницима, млатите рукама и рецитуете неразумљиве речи.

АРТО: Ви заборављате да сам се ја раније бавио режијом и да је у њима било инкантација и скандирања!

Др ФЕРДИЈЕР: Знаш, било је. Али ово није представа, ово је живот. Тако се и понашајте. Када се вратите позоришту, слободно наставите са скандирањем... А лажне представе које имате, веровање да су сви у завери против вас, све те литаније, формуле против демона, сечење ваздуха рукама, егзалтације и бунцање – све су то било манифестације, било пропратне појаве ваше болести. Ништа више.

АРТО: Господине Фердијер, морате схватити да нејасна стања песника нису бунцања! Ви не разумете – то је суштина поезије! То чини песника песником!

Др ФЕРДИЈЕР: Можда, али ми не говоримо о томе! И што ме касније будете схватили, то горе по вас. Морате сами да почнете да се питате зашто сте овде и има ли ту неке ваше заслуге. И када почнете схватати да не постоји никаква завера против вас, да ви сами производите несреће и демоне, тек тада ћете моћи да оздравите.

АРТО: Сваки пут када вас слушам да говорите о том оздрављењу, као да добијем ударац чекићем по глави... Господине Фердијер, у то ме никада нећете убедити, да ћу оздравити, јер ЈА ЗНАМ ДА САМ ЗДРАВ!

Др ФЕРДИЈЕР: И коначно... што би бацали магију на вас? Кажите ми – зашто! И то на вас, који сте потпуно здрави? Објасните ми то.

АРТО: Зато што врло добро знају ко сам ја, ето зато! То уопште није завера од јуче. Опат Жилијен и остали су само ситни плаћеници.

Др ФЕРДИЈЕР: Причате којешта, драги Арто, заиста лупетате...

АРТО: Читава земља и Париз прешли су на страну чаробњака. Ја сам та мета на коју циљају све те мађије. Они хоће да замене моју душу и да у моје тело ставе неку другу душу, исто тако бедну, као што је код свих људи. Желе да ме спрече у идеји да се већ једном изађе и сврши са овим смрдљивим светом. Свима је и те како стало да Антонен Арто оствари своје идеје које износи у својој поезији. Ја само настојим да пронађем основну материју душе и ослободим њене битне флуиде. Шта мислите, зашто сам стрпан у лудницу? Не покушајте само да ме убеђујете да ово није лудница!

Др ФЕРДИЈЕР: ... Ја то и не покушавам.

АРТО: Само због тога сам желео да овај свет буде интегрално уништен. Сви су се удружили: бакалин, касапин, жупник, перач, поштар, сви они.

Др ФЕРДИЈЕР: Да ли сте свесни да је напољу рат? Људи су у страшној немаштини; гладни су и имају зиму која долази. Ви сте болесни, Арто. Схватите већ једном да нико од тих људи чак и не зна да ви постојите. Ја се само трудим да помогнем вашој души.

АРТО: Било ко може рећи било шта, али кад ја нешто кажем то је бунцање и фантазија. Ја вам дајем имена, лица, показујем вам места где се окупљају! На све што кажем мени се одговара: ево га Арто, опет булазни, опет фантазира. Никаква завера не постоји – ви булазните! А, ево га један! Брзо лезите! Овај ме је добро лупио по глави! Шта стојите, брзо лезите.

(Баца се на земљу, клечи и починје лијтанију)

Потам ам крам
кратанам ананкрета
карабан ананглета
танамам коиман
ара трафунд ана а.

На знак др Фердијера, улазе два болничара.

Др ФЕРДИЈЕР: Изведите господина Артоа и сутра му немојте давати да једе јер иде на електро-шокове.

XIII

Фебруар 1946.

Кафе у Родезу.

Адамов у *йосеџи Арџоу*.

АДАМОВ: ... Ту књигу сам писао последњих десет година, са великом муком. Вероватно зато што сам додиривао недодирљиво. Хтео сам да јасно поставим проблем своје егзистенције: мог клошарења, моје потребе да патим и бацам на себе невиђену срамоту. Да увек изаберем најтежи начин, разумете. То треба да изађе код “Галимара” пре лета, бар су ми тако рекли.

АРТО: Код мене је сасвим друга ствар у питању. Ја уопште нисам желео да патим. Мене су на то натерали, мада ми није било јасно зашто је другима стало до тога. Сва моја беда почиње од тога што сам се нашао у Даблину са штапом Светог Патрика. Тај штап је имао чудесну моћ, а 1937. су све новине то објавиле. Иако је то непобитна чињеница, ја сам свеједно већ десет година интерниран, сматран за лудака, убијен серијама електро шокова. Не знам да ли вам је познато да ми сисају сперму док спавам. Под изговором да им је она неопходна за живот... И само ме зато држе у лудари, јер не дам да моје семе развлачи неко без моје сагласности.

АДАМОВ: Бар да вам кажу кад вам је сисају. Мени, видите, то увек кажу.

АРТО: Ћутите, несрећниче, ћутите! То не смете да изговарате! Свет ће бити спасен болести када се одрекне свог злочиначког принципа тела. Питање остаје – како читати поезију. Треба је скандирати да би се дошло до прајезика. Дервиши и црначки врачеве раде то исто. А мени је због тога навучена лудачка кошуља. Питам вас – како би требало да живи песник? Све то сам изнео у књизи “Летура д’спархи фали тетер фенди фотиа о фоте инди”. У књизи сам навео и неке примере. Наравно, сваки читалац треба да нађе свој ритам:

ратара ратара татрара
атара татара ранар
отара отара катара
отара ратара канар ... итд.

... То је мој начин да певам реченице и да их скандирам док их пишем; као што други певају “Aupres de ma blonde” или “Viens poulpoul”.

- АДАМОВ: ... Томе додајте и “Madelon”, која ми исто иде на јаја.
- АРТО: ... А на страну што се тако борим против демона и злих духова. То је систем даха који сам пронашао и који се зове атлетизам осећајности. То су та скандирања и инкантиције, литаније и необични покрети. Када би др Фердијер то видео на сцени, вероватно би рекао: “То је Артоова режија”. Овако, чак ме и он сматра лудим, јер то радим у лудари. Ја сам интегрални песник!
- АДАМОВ: Као што су они интегрални малограђани...
- АРТО: Ти покрети које правим су унутрашњи покрети духа којима тражим своју мисао.
- АДАМОВ: Мени се то стално дешава! Има безброј ритуала које морам да урадим пре сваког важног чина: да додирнем земљу, дланом дрво, да упалим шибицу или плунем. И сви те гледају у чуду, знаш да буље у тебе, а мораш то да урадиш.
- АРТО: Видите, цео мој проблем је да све ово време живим као болесник, иако се осећам здрав и то здравље је изгледа основа моје болести или здравља. Они лудилом називају стања у којима се оглашава моја душа. Кажу ми да халуцинирам и онда ме убију са 20 електро шокова! Одакле им та поквареност? Да ли ме разумете?
- АДАМОВ: Како вас не разумем, кад сам и сâм шест година провео по лударима? Кад имате неодрживу потребу да патите или кад приђете некој жени и кажете: хоћете ли да ми опалите шамар? Она вас гледа у чуду! Ја сам говорио у кафанама: хоћете ли да ми саспете то пиво у лице? Он вам га свеједно саспе, али вас гледа у неверици! Тражио сам од једне жене да ми блатњавим еспадрилама гази по лицу, па да ми се, на крају, попиша...
- АРТО: О, драги пријатељу, ви савршено схватате о чему се ради! Једног дана када је Бодлер, у часу луцидности, разумео свет такав какав заиста јесте, изгубио је моћ говора, јер се није могао помирити са таквим светом. Едгар По, који је знао где се налази, удавио се у алкохолизму. А зна се да су његов делиријум - тременс изазвали демони. Иста је ствар и са Жераром де Нервалом, који се обесио. Ја нисам ни По, ни Лотреамон, ни Рембо – сви они су давно мртви и заболе их шта се дешава данас...

- АДАМОВ: Молим вас, питајте првог пролазника где је најближа једногрба камила. Или како се туца твоја домаћица. Сви те гледају у чуду... Страшно!
- АРТО: Овај свет уопште не ваља. Мисли које излазе из њега су покварене, све се суновраћује у зло. Мрзи ме да живим, Адамове. Ако су ме сматрали болесним зато што ме нису разумели, није ме требало слати у Родез. Ја у себи носим идеју невиности.
- АДАМОВ: Не говорите ми о томе... све то сам искусио на властитој кожи. Мало их је одбило да ми нанесе бол. Само могу рећи, мало.
- АРТО: То је зато што је душа изашла из ствари. Оно што још највише личи на душу је опијум, агар - агар, хероин, пејотл, кокаин. У опијуму лежи тајна бесмртног квасца душе. Опијум се разликује од пејотла и помаже да не пукнеш пред злом света. Потребан ми је да завршим посао овде. То је хришћанска самилост – дати га човеку који умире од неиздрживих болова душе. Адамове, набавите ми у Паризу чистог опијума, молим вас!
- АДАМОВ: У Паризу, на тржишту, сада, нема опијума, нити знам некога преко кога се може набавити. Доктор Фердијер ми је скренуо пажњу да би сте могли да ми тражите дрогу.
- АРТО: Шта он има да вам скреће пажњу! Ја овде нисам затворен као наркоман, тако да ми је потпуно нејасно зашто ми не дају да користим лауданијум и све што ми је потребно! Једини лек против свих гована којим ме кљукају је опијум, али и све остало. Ја имам тело које је изузетно отпорно на високе дозе опијума и то ми је само помагало да боље радим и да се браним. И хероин и кокаин не изазивају зависност.
- АДАМОВ: Исто то ми је говорио и Роже Л' Конт: "Једини ти можеш да ме извадиш". Последњи пут када сам тражио дрогу за некога, то је било за њега. То је било 1942. Роже, плавих исколчених очију, лица провидног као фини порцулан. Није било лекара у 14 . арондисману код кога нисам провео сате у чекаоници, кога све нисам молио за лауданијум. Хероина и морфијума више није било на тржишту. Затицао сам га некада како спава са иглом забоденом у вену. Исто је тако говорио, као ви, да познаје себе и да се савршено контролише. Преклињао сам га да прекине,

правио се да дроге нема. Наставио је да се пуни лауданијумом. Исто је причао... На крају је добио тетанус. Пребачен је у болницу, последњег дана '42., али је било касно. Познавао сам много наркомана и сви су причали исто...

АРТО: А ви причате као Фердијер. Ја сам вам већ рекао да опијум доброг квалитета не може бити штетан. То су буђави лекари измислили у свом конформизму. Ако га узмете, то је нелегално – а како да дођем до опијума? Потребан ми је за рад. Можете ли ми га набавити?

XIV

18. мај 1946.

Душевна болница у Родезу.

Ординација др Фердијера.

Др ФЕРДИЈЕР: Хтео бих да вам кажем да је ваш случај на путу да се реши. У преговорима сам са општином око регулисања вашег статуса. Требало би заправо да вас отпустимо као излеченог; то је њихов изричит захтев. То је, дакле питање вашег статуса. Да ли ваше стање још увек захтева негу, тј. да ли сте још увек болесни? О томе је било речи када су вам у посету долазили Адамов и Марта Робер. Потражиће се начин да вам се обезбеди некакво издржавање, а и лекарски надзор који вам је неопходан.

АРТО: Морам да вас прекинем. Ја нисам болестан нити сам то икада био. Још мање ми је потребан некакав надзор. Ја сам затворен у Даблину само због поезије, ништа више.

Др ФЕРДИЈЕР: Кажем вам, питање је само формално. Ви да бисте се навикли на самостални живот, а ми да добијемо мало времена да то решимо. Биће најбоље да одете на неколико недеља у Еспалион. То је двадесет километара одавде, а град је врло пријатан. Становали бисте у хотелу “Бертије” заједно са Ришоом, који се тамо одмара после лечења од алкохолизма. Он вас цени а ви мало припазите на њега, јер би могао лако да се поново врати флаши. Вама бих једино напоменуо да не одлазите у апотеку и да не тражите ништа што вам није потребно. Немојте више писати пријатељима да вам набављају дрогу, као што сте овде редовно радили.

- АРТО: Ја и нисам лечен од наркоманије. Такође вам могу рећи да сам ја опијум узимао само као лек против болова, а не као наслaду. Узимао сам га ту и тамо да бих умирио болове. Ви знате да ми је у Марсеју брутално забоден нож у пределу срца и дан - данас имам несносне болове од тога. У Светој Ани сам трован, а да не спомињем ужасан ударац и муда на клиници у Вил - Еврару.
- Др ФЕРДИЈЕР: Пошто сами тврдите да сте разуман човек и да вам дрога уопште не треба – утолико боље! Отићићете сутра у Еспалион, становаћете тамо са Ришоом. Водите рачуна о нашем пријатељу, а почињите да се навикавате на самостални живот. Када се вратите, заједно ћемо поћи у Париз и то ће бити ваше коначно напуштање клинике. Све даље ће, наравно, зависити од вас. Дотле ћемо се трудити да решимо ваш материјални статус. Ваши пријатељи већ сређују ту ствар. И уопште... ваш излазак из клинике резултат је једне велике акције коју воде ваши пријатељи да би вас вратили у нормалан живот. Не бисмо смели да их разочарамо.
- АРТО: Господине Фердијер, ја сам, пре него што сам насилно затворен у Даблину, водио потпуно нормалан живот. То за мене неће бити ништа ново. А своје пријатеље никада нисам разочарао. Ако су они мене разочаравали понекад, то је бивало у случајевима када им је одузимано сећање.
- Др ФЕРДИЈЕР: Хм... да. Сутра ујутру ће доћи по вас наш шофер и пребацити до Еспалиона. Желим вам срећу, господине Арто. То је све што сам желео да вам кажем.

 XV

Субојна 25. мај 1946., око шест часова ујутру.

Станица Осирелиц у Паризу.

На ћерону су Ида Бурде, Колеј и Анри Томас, Марија Робер и Жан Дибифер. Касније Арто и др Фердијер.

ИДА БУРДЕ: Једва сам се пробудила... Зашто баш у зору?

АНРИ ТОМАС: Зашто није дошао Адамов?

МАРТА РОБЕР: Он те сцене не подноси најбоље... станица, дочек, велике сцене. Више је волео да се уздржи. Договорили су се да се виде сутра у шест у “Кафе де Флор”.

КОЛЕТ ТОМАС: Ко се договорио?

МАРТА РОБЕР: Појма немам. Вероватно их је све обавестио др Фердијер. Сутра тамо треба да се нађу Полан и Адамов са Артоом.

АНРИ ТОМАС: Што не би подносио, не разумем. Са Артоом је сада све у реду. Када смо га Колет и ја посетили у марту, понашао се нормално.

МАРТА РОБЕР: ... Да не претерујемо.

КОЛЕТ ТОМАС: А где ће становати?

МАРТА РОБЕР: Преко једне пријатељице нашли смо једну клинику у Иврију. Води је др Ашил Дермас... ако га знате. Лечио је Л’ Конта и Лучију Хонс. један стварно фини тип.

КОЛЕТ ТОМАС: А зашто на клинику?

МАРТА РОБЕР: Тако је тражио др Фердијер. Потребна му је ипак нека нега.

ЖАН ДИБИФЕ: Требало би да избегавамо неке теме, да га не узрујавамо.

Воз улази у станицу. На вратиима вагона појављују се Артто, др Фердијер, за њима два душевна болесника, праћена са два болничара.

Др ФЕРДИЈЕР: Драги Арто, ово је за мене значајан дан. Драго ми је што вас могу предати у руке ваших пријатеља. Желео бих да се брину о вама као што смо се ми бринули док сте били код нас. Нека вам је срећно. Надам се да ћемо имати прилике да се видимо као стари пријатељи. Даме и господо, брините се о вашем пријатељу... Мене сад чекају послови. Сретно и довиђења.

Одлази, пошито се поздравио са Идом Бурде. Руковања и грљења.

КОЛЕТ ТОМАС: Када сте кренули?

АРТО: Негде око десет.

КОЛЕТ ТОМАС: Осам сати дрндања... Сигурно сте страшно уморни.

АРТО: Провео сам готово целу ноћ у ходнику. Доктор Фердијер није могао да спава па сам му правио друштво. Била су и та два лудака које води у Свету Ану који су се дерали као махнити. Не подносе воз, ни дуга путовања.

АНРИ ТОМАС: Где бисмо могли да идемо?

КОЛЕТ ТОМАС: У “Кафе де флор”.

ИДА БУРДЕ: Ма шта је вама? Сада је једва пола седам! Они отварају тек у осам.

КОЛЕТ ТОМАС: То нисам знала.

ИДА БУРДЕ: Наравно да не можете знати, кад устајете у десет. Кад ви одете тамо, увек је отворено.

АНРИ ТОМАС: Има ту један бистро у улици Бифон. Малочас кад смо пролазили чини ми се да је био отворен.

Сви се зајуиће према бистроу.

XVI

Мало касније.

Бистро на њочейку улице Бифон.

Исти око великог кафанског стола.

МАРТА РОБЕР: ... Ето, видите, и то се на крају завршило.

АРТО: То се морало завршити. Др Фердијер ми је сам признао да је моје држање на клиници од првог дана било нелегално. Све је то почело неправдом која ми је учињена у Даблину 1937. По сваку цену су желели тај штап Светог Патрика. Неко ме је ударио тупим предметом по глави док сам мирно разгледао излог књижаре. То је било 23. септембра 1937. Који је данас дан?

МАРТА РОБЕР: 25. мај 1946...

АРТО: Па сад рачунајте! Истовремено су учинили да се из свих Библија избаци та прича о штапу Светог Патрика. Све новине које су писале о тим догађајима уништене су. Тако Арто више није постојао. У лудници је био један митоман који је тврдио да је Антонен Арто. Требало ме се ослободити, што је и учињено електро - шокovima који су ми одузели сећање.

КОЛЕТ ТОМАС: Шта је то у ствари?

АРТО: То је, наводно, нов метод лечења менталних болесника. Увео га је 1936. Хуго Ђерлети управник једне римске, римске клинике. Видео је како се у кланицама теладима стављају пре клања електроде, да би били мртви пре клања. Метода је можда одлична за телад, али за људе сигурно није.

(Плаче)

Ставе вас на једну металну плочу, вежу вам каишевима ноге и руке, тело вам причврсте појасевима, а на слепоочнице ставе електроде. У уста вам ставе гуму да не бисте сломили зубе или прегризли језик. И онда пуштају струју од 90 до 150 волти, по неколико пута у минуто.

Бисџиро у коме седе се замрачује. Пали се део у дубини сцене. Улазе два болничара и полажу болесника на металну плочу. Везују му ремењем руке и ноге, стављају гуму у уста. Онда се измичу и спуштају полузу која пушта струју. Треће магнетијско светло. Конвулзије болесника. Део у дубини сцене се поново замрачује.

Поново се пали светло на сцени са бисџиром.

АРТО: *(Наставља где је стао)*

... То вам брише памћење, убија вам мисао. Ви сте тек један човек који зна да га више нема и који после месецима тражи своје изгубљено биће, као што мртавац тражи изгубљену душу. Будите се као поред свог леша... Можете само да плачете за собом.

(Плаче)

... Девет година заточења, пет месеци систематског тровања, две године електро - шокова, физички напад на броду, два убода ножем у леђа, ударац пајсером у кичму. То је доказ да се није радило само о гоњењу због суманутих идеја. Педесет пута сам умро у Родезу. Али, ја памтим! При првој серији електро - шокова сломљен ми је девети пршљен. Два месеца сам остао непокретан у кревету. Живот ми се згадио. Сваки пут када бих се пожалио, одговарано ми је да сам луд, да булазим. Кад прича болесник никада, никада није у праву...

МАРТА РОБЕР: Немојте више о томе, Арто. то је готово и више вас никада неће мучити. Прво треба добро да се одморите. Становаћете у једном павиљону, усред парка, са много зеленила.

ЖАН ДИБИФЕ: А где је то тачно?

- МАРТА РОБЕР: Адамов ми је дао неку адресу у Иврију.
(*Вади њајир из њашине и чииа*)
Клиника Ашил Делмас 23., улица Мери д' Иври.
- ЖАН ДИБИФЕ: То је у центру Иврија.
- АРТО: Ја сам по наговору др Фердијера писао Адамову да ми нађе неки миран стан изван Париза. Он је нашао клинику – не разумем. Боље је било узети неки пансион. У реду, у Иврију... Али, можда пансион...
- МАРТА РОБЕР: То вам је сигурно боље од пансиона. Ја познајем доктора Делмаса, диван човек. Бићете задовољни, видећете.
- АРТО: То ми није јасно... Будући, је ли, да нисам болестан... Клиника?
- МАРТА РОБЕР: А зашто? Кажем вам да је Делмас пријатељ!
- АРТО: Добро, у реду.
Зову келнера, њлаћају рачун и њолазе.

XVII

Понедељак, 13. јануар 1947. око 21 час.

Фоаје њеајира "Вје Коломбје".

Неколико минуџа њре Арџоовоџ ѡредавања.

Андре Брејшон са ѓрујом ѡријашеља.

- БРЕТОН: ... Наравно да је несхватљиво... Човека који се сам бори са собом, који је још пре десет година прешао с оне стране... који је пре шест месеци изашао из душевне болнице позивати да јавно говори – наравно да је несхватљиво! И то коме? Публици у којој ће се највише наћи оних који су дошли из монструозне жеље да се можда забаве.
- НЕКО
ИЗ ГРУПЕ: Ово предавање су ипак организовали његови пријатељи, који тврде да је он потпуно излечен.
- БРЕТОН: Рећи за њега да је излечен – ја се на такву тврдњу не бих усудио. То тврдити, значи ићи против њега самог. Његова болест и није од оних које повлаче тзв. интелектуални дефицит и доста његове свести није оштећена. Артоова исповест је дубоко лична, упућена пријатељима од поверења, који толеришу његова одлепљивања од земље. Зато у организовању оваквог једног скупа има нечег мрачног и тужног.

У фобаје улази Ариџо, поздравља Брејџона који се издвојио из групе и прилази му.

- АРТО: Има једна ствар, Андре, које ме дуго мучи и коју бих хтео сада да рашчистим. Разговарао сам са многима о томе. Када сам им тврдио да сте ви погинули у Авру, бранећи ме, сви су ми говорили да то није тачно. Молим вас, у име нашег старог пријатељства, кажите ми истину и ућуткајте клеветнике: да ли сте погинули септембра 1937. у луци у Авру, не дозвољавајући полицију да ме одведе у лудницу. Андре, ја то знам, али бих волео да то чујем од вас.
- БРЕТОН: Драги Арто, мораћу да вас разочарам. Видите, што се тиче тог догађаја, наше успомене нису... како бих рекао... подударне. не знам да ли ме разумете...
- АРТО: Ма чекајте, Андре! То сте ипак ви погинули под куршумима 1937. Па то је било испред опште болнице! Читаво јутро су звонила звона у ваш помен! Немогуће да се не сећате... Ја знам да се човек после смрти тешко враћа себи, али немогуће да сте све то заборавили!
- БРЕТОН: Заиста ми је жао, Арто.
- АРТО: Значи... зар и вама?! Одузели су вам сећање, зли демони! Јадни пријатељу!
(Обраћа се човеку који наилази)
Да ли знате ко је овај човек који умишља да је Андре Бретон?

XVIII

Мало касније.

Сала позоришта "Вје Коломбје".

Ариџо чита своје предавање.

- АРТО: Даме и господо! Има неколико ствари које нећу моћи да опростим данашњем друштву. Изнећу их вечерас, једном заувек, да не буде више никакве заблуде, нити било кога против кога. Иако потпуно свестан и здрав духом, провео сам десет година затворен по лудницама. И то је ствар коју никада нећу опростити овом друштву бедстих ушкопљеника. То очајно друштво није успело да икоме понуди неки ваљан разлог постојања. Доктор Гастон Фердијер украо ми је не знам колико трилијарди векова сећања, за две године електро-шокова.

Да поновим укратко:
 9 година интернације
 5 година тровања
 2 године електро - шокова
 2 убода ножем.

Додајте томе и страховите зубобоље. У душевним клиникама Француске, између 1938. и 1943. изгубио сам последњих осам зуба који су ми још били остали. Последњи зуб сам изгубио кад сам пао онесвешћен, после једног електро - шока у Родезу... Добио сам синуситис, астму, реуму, кочење врата...

ГЛАС ИЗ
 ПУБЛИКЕ:

Ма глупости, шта нас се то тиче!

АРТО:

Господин, који се тамо јавља, и сви они које ова прича о патњама које сам поднео не занима, могу да изађу напоље. Прича је тек на почетку.

(Младића који се јавио редари изводе до излаза)

... Овоме треба додати и многобројна тровања о којима су сви ћутали као заливени; а на ову мрачну и прљаву ствар није се могла направити ни најмања алузија, а да ти одмах не кажу да бенавиш, халуцинираш, да имаш манију гоњења, митоманију, хипоманију, мегаломанију и не знам шта све још. Једини разлог мога заточења био је извесни штап који сам хтео однети Ирцима. Тај штап биће, прво, главни разлог мога хапшења и депортовања, а на крају, моје интернације која ће потрајати девет година. Пошао сам у Ирску када сам био сасвим сигуран да је то штап описан у свим легендама, причама, уџбеницима из историје, као штап помоћу кога је поменути Патрик наметнуо Ирцима неку мешавину вере између Луцифера, Христа и Сатане... И то ми се не чини ни јасно ни нормално да једнога дана писца који се шета Даблином са тим штапом, можда необичним, али који у његовим рукама пре личи на позоришни реквизит него на оружје; да тога писца на даблинском тргу 23. септембра 1937., у три сата после подне, један агент провокатор, тако... мали растом, помало албинос; опали из све снаге гвозденом шипком по врату, ударцем који му преполућује кичму... Од чега ми је данас остала повреда и ожиљак, а који су видели и потврдили двадесет лекара. После великих нерета између грађана и полиције, ухапшен сам и депортован бродом у Авр. У гужвама је погинуло осам хиљада људи, а мени су се тада први пут отвориле очи и угледао сам право прљаво лице

ствари.

(Код сваког реципиовања Ариџо усџаје)

Радар ала бириз

табул са бизер радар та будер

са та лала путар путар

На мене су, поред осталог, током година бацане чини. Пре десет година, када сам био у Мексику, пењали смо се коњима на једну јаку узбрдицу. По локалним брдима видео сам, а нисам се усуђивао да верујем, видео сам људе полегле по земљи у чудним позама. Питао сам водича шта то значи. Насмешивши ми се је рекао: зар не видите да мастурбирају не би ли нас спречили да се пењемо, оставите их на миру. Управо бацају чини и покушавају да нас зачарају. Како то – бацају чини?! Шаљу на мене ужасне таласе и треба да их оставимо на миру?! На мене су бацане чини на тој планини у Мексику, само зато што сам знао да је овај свет лажан и да је то све фасада. А и после, готово свуда где сам био, нарочито у Родезу где сам био толико наиван да о томе нешто кажем доктору Фердијеру, шефу тамошње клинике.

– 'Ајде, 'ајде, шта причате, Арто? Изгледа да поново почињете да лупетате.

– Зашто би то било бенављење... наводим вам чињенице и дајем доказе.

– То је то. Управо настављате да тврдоглаво халуцинирате. Мораћемо да почнемо поново са електро-шоковима.

– Али, ја сам једини писац који је говорио о магији, ако изоставимо Уисманса који је говорио о томе у роману "Тамо".

– Оставите Уисманса! Он је био лудак, као и сви остали. И Бодлер и Нервал, све је то голи лудак! Никада нико није могао да докаже да магије стварно постоје.

Ја знам врло добро шта вреди наука и знам да не вреди ништа. Ја дефинитивно изјављујем: мађије постоје.

(Усџаје.)

Нема анализе

нема синтезе

нема дијалектике

нема анархије

нема буржоазије

нема партија

нема класа

нема револуција

нема комунизма

нема врлине
нема порока
нема принципа
нема осе
нема средине
нема пута.

(Седа.)

... Међутим, још нисам био ни отворио уста да бих му рекао да сам зачаран и на који начин, јер сам био сакупио извештај број детаља за сасвим конкретна места, прилике и сл., када ме је доктор Фердијер прекинуо:

– Опет бунцате! Бога ми, мораћемо опет почети са електро-шоковима...

И, тако ми је доктор Фердијер украо триста трилијарди векова сећања за само две године електро - шокова.

(Диге се и рецијује)

А сада постављам питање људима да ми кажу:

колико сам то оставио иза себе мртвих међу њима
ако се почне рачунати од извесног дана априла месеца 1945.

Колико сам срушио кућа по градовима
колико запалио необјашњивих пожара,
колико раширио епидемија,
колико узроковао најопаснијих болести
колико распорио или исекао људских трупла
колико одрезао људских споловила?

(Седа на столицу)

Када сам се обратио господину Паскалу Пији са молбом да у своме листу “Комба” донесе вест о овом мом предавању, Пија ми је одговорио да прича о мом животу не завређује да буде испричана и да ја нисам особа довољно важна да би детаљи мојих договора били такве природе да би могли заиста узбудити велики дух јавности – бесловесни дух бедастоће. Ето, колико је моја прича важна!

(Устаје и рецијује)

Пра курука
руказ урабела
а парела ета вес!

Ја никада нисам ни умишљао да сам нека важна личност, чак ни да сам личност, а ништа ми није било одвратније од разметања. Јер, ја не представљам мисао свих људи, него само своју личну мисао – револуционарнију од било које друге. Моја ужасна судбина већ ме је одавно ставила изван

људских оквира. У моме случају, то је или апсолутно или ништа! Прича о једном писцу здравог духом, секестрираном и заточеном током девет година неважна је, ја то знам. Она може интересовати само пријатеље мога дела, који су малобројни. Ипак, ја знам да у свету има и других болова и мука осим мојих. Али, ја хоћу да спречим да и један човек упадне у такву машину за млевење меса. Оно што замерајем људима свога времена, то је да су најгнуснијим магијским радњама учинили да се родим у свету у ком нисам хтео и то што су истоветним радњама учинили све да ме спрече да нађем неки отвор у њему и да га напустим. Ово друштво у коме живимо притиска нас својим полицајцима, поповима, лекарима, азилима, тамницама, казнионама, гилјотинама, губилиштима, институцијама, јер од како сам изашао из луднице ја више не подносим никога и ништа.

Шта је живот? Где смо то ми? Шта се у ствари догађа? – Била су питања која сам себи непрестано постављао.

(Усћаје и скида сако)

Ко сам ја?

Ја сам Антонен Арто

и кажем

као што већ говорим

непосредно

видећете моје садашње тело

како се распрскава

и поново сакупља

у десет хиљада видова

опште познатих

једно ново тело

па ме нећете моћи више никада

заборавити.

(Седа)

Ја сам последње тело које је живело под законима поезије и музике. Велике усамљености у мислима воде у велике осамљености у животу. Изузетне мисли доводе до изузетне самоће.

(Усћаје)

ОВИ НЕОБЈАШЊИВИ ТЕГОВИ СУ

МУКЕ ОД БЕСКРАЈА.

СВЕТЛОСТ ОВОГА СВЕТА ЈЕ ЛАЖНА.

ОВАЈ ЗЛИКОВАЧКИ СВЕТ ТРЕБА ДА БУДЕ

ИНТЕГРАЛНО УНИШТЕН И ДА

СЕ ЗАВРШИ ЈЕДНОМ СА БОЖИМ СУДОМ.

XIX

Четвртак, 4. март 1948.

Клиника у Иврију.

Вртлар показује неколицини посетилаца Аршоову собу.

ВРТЛАР: Када сам му јутрос донео доручак и крчаг воде, нашао сам га како седи на поду, леђима наслоњен на кревет, облачећи чарапе. Леву је био навукао, а мучио се са десном. Када их је навукао, дигао се, отворио прозор... стао, на тренутак, на рам и полетео. Не, ципеле му нису требале, остале су овде. Причврстио је био пелерину неком копчом и почео да лети. Прво сасвим стрмоглаво, а онда, усправљајући се, све више стремио к невероватној висини. Летео је прво изнад улице Мери д'Иври, па је прелетео Сену и Шарантон. Видео сам га једно време. Пратио бих га и даље, али када је био изнад станице наишао је облак који га је потпуно заклонио. Када је у облак пропао, више га није било... Ушао сам, кажем, као и свако јутро с доручком... Рекао ми је, чини ми се:

Глас Аршоа у off-у: СВЕТЛОСТ ОВОГА СВЕТА ЈЕ ЛАЖНА!

Аршо на небу.

КРАЈ